

” Oni su kao neke velike, velike sofisticirane mašine koje ne mogu ići bez puno goriva za svoje duše, umove i srca. Pazite da ih nahranite, da im date dosta prostora i širine da se razviju, ali i kad vam drže predavanje o imunološkom sustavu čovjeka ne zaboravite ih primiti i ljubiti kao ono što jesu - malena, bedasta dječica koja cvatu od jednostavne ljudske ljubavi.

Željka Babić, mama darovitog djeteta

Darovita djeca

SANJARI, EMOTIVCI I POKRETAČI RAZVOJA

Pišu: Adrijana Bakoš, Jelena Kovačić
Fotografije: FreeDigitalPhotos.net, Fotolia

Kada govorimo o darovitosti, glavno pitanje koje si roditelji postavljaju je „Kako ću znati je li moje dijete darovito, odnosno, što je darovitost?“. Ne postoji jedan ispravan odgovor, već mnogobrojni i različiti koji uzimaju u razmatranje mnoge faktore kao što su: vrijeme njezinog pojavljivanja, karakteristike ponašanja djeteta ili predviđanje budućeg ponašanja, opće i specifične sposobnosti djeteta i slično. Sve o darovitim mališanima donosimo u prvom Klinfo specijalu posvećenom našim malim bistrićima, odnosno njihovim roditeljima.

Kako definiramo darovite pojedince?

Po psihosometrijskoj definiciji, daroviti su oni pojedinci koji u testu inteligencije postižu onaj rezultat koji u općoj populaciji može postići svega do 2,5% pojedinaca.

Prema definiciji višestruke darovitosti, darovita i talentirana su ona djeca koja su od stručne osobe identificirana kao naročito sposobna za velika postignuća.

Da bi mogla realizirati svoje mogućnosti i ostvariti maksimalan doprinos za sebe i za društvo, ta djeca imaju potrebe za diferenciranim programima i obrazovnim uslugama koje znatno prelaze ono što omogućuje redovni školski program.

RANI ZNAKOVI DAROVITOSTI

Kako ću prepoznati je li moje dijete darovito?

Postoji više raznih pokazatelja po kojima ćete prepoznati je li vaše dijete darovito još i prije no što krene u prvi razred.

Stručnjaci su saželi neke zajedničke karakteristike darovitih mališana. Darovito dijete:

- ♦ vrlo rano i pravilno počinje upotrebljavati veliki broj riječi
- ♦ rano nauči čitati
- ♦ voli pomno proučavati i pamti informacije o promotrenom predmetu
- ♦ ima sposobnost koncentracije dulje no što je uobičajeno za većinu djece (vršnjake)
- ♦ pokazuje vrlo rano zanimanje za neko područje djelovanja (crtanje, glazbu, brojeve...)
- ♦ vrlo rano otkriva uzročno-posljedične i apstraktnije odnose
- ♦ iznimno je radoznalo, postavlja pitanja
- ♦ uporno je i ne odustaje od područja svog interesa
- ♦ ima izrazit smisao za zabavu i humor
- ♦ lako formulira probleme
- ♦ ima izvrsno razvijene motoričke vještine (u odnosu na vršnjake)
- ♦ može logički organizirati informacije
- ♦ visoko je motivirano i strasno usmjereno svojim ciljevima i njihovu ostvarenju
- ♦ ima visoku razinu energije i potrebno mu je manje sna (djeluje hiperaktivno)
- ♦ iznimno je maštovito
- ♦ rutinske stvari često mu dosade (npr. spremanje, oblačenje)

RODITELJI PRVI UOČAVAJU DA JE NJIHOVO DIJETE DRUGAČIJE

Prve godine s mojim genijalcem

Iskustva roditelja darovitih mališana

Kad je dječak stekao određene sposobnosti i "čim su ga ručice počele služiti, počeo se baviti rastavljanjem i spajanjem stvari". Njegova inteligencija, mudrost, brzina, spretnost i kreativnost, naprosto su zadivljavale Željku i njezina supruga. Darovitost su prepoznali i u vrtiću te dječaka poslali na testiranje.

„Potvrđeno je da je darovit, naučili smo njegove snage, i ono malo slabosti, proučili literaturu, i postalo je lakše - jer smo sebi priznali da je on dijete s posebnim potrebama. Naša čupavost, umor, odbijanje izlazaka s prijateljima konačno je dobila službeno ime. Roditelji darovitog djeteta", kaže mama Željka.

Ta spoznaja natjerala ju je da se educira te se potrudila svome djetetu pružiti sve što mu je potrebno da se u potpunosti ispuni i razvija u skladu sa svojim posebnim potrebama. Ponekad je padala s nogu od umora ili očaja, ali nije odustala od toga da shvati svoje dijete, da shvati njegov unutarnji život, njegove emocije i potrebe. Cjelokupnu priču mame Željke potražite [ovdje](#).

Nedavno smo na Klinfo.hr portalu objavili ispriču Željke Babić, mame darovitog 8-godišnjaka i njihov put do zadovoljenja dječakovih potreba. Kako sama navodi, počeci i prihvaćanje da je baš ona mama darovitog djeteta nisu bili nimalo lagani. Nije željela da joj dijete bude etiketirano od strane stručnjaka i bila je pomalo skeptična prema ideji testiranja, praćenja i nekog posebnog tretmana.

"Prvih par godina život s mojim darovitim djetetom bio je iskustvo kao nijedno drugo - intenzivan, brz i stalno aktivan, moj dječak je iz mene crpio svu snagu već do devet ujutro. Budio se noću, da bi radio ono što nije smio danju... A mi smo bili očajni, nenaspavani... puno smo noći gledali dijete kako ima svoje privatne sportske pripreme, nemoćni da išta napravimo. Moje bi dijete satima predano vježbalo, udaralo se glavom, padalo, plakalo - ali ne mirno, kao što sam čula da moje drugo dijete plače, nego bijesno, frustrirano i žestoko. I neutješno. A kad bi uspio, sretno bi nas pogledao i otišao spavati", priča mama Željka o dogodovštinama sa svojom mudricom dok je još bio beba.

” Nisam željela da mi se dijete "etiketira". Kao unuka pasioniranog pedagoga i profesorica po školovanju, vjerovala sam da dovoljno znam i da je dijete dijete, da svako dijete profitira od normalnog života, obiteljske topline, puno poticaja te sam malo bila skeptična prema ideji testiranja, praćenja i nekog posebnog tretmana.

Bila sam skroz-naskroz u krivu.

Nadalje, mama ovog darovitog mališana i budućeg glazbenog genija navodi kako mu oni kao roditelji nude široke mogućnosti i aktivnosti u kojima se može okušati, primjerice klizanje, plivanje i slično, ali naglašava da nema forsiranja. Posebno ga zanimaju priče o Bogu i svemiru, što mamu posebno iznenađuje s obzirom da "ni sama ne ide u crkvu i zaista nije imao od koga biti indoktriniran". Ovog malog mudrijaša zanima još mnoštvo toga, razne informacije, pa mama ističe kako često mora značenje ili odgovore na pojedina pitanja potražiti u knjizi ili na internetu.

"Pjevanje mu je i dalje najdraže, ali nažalost kod nas ne postoje muzički vrtići ili zborovi za tako malu djecu. Postoje razno razne igraonice i radionice, ali on ima izrazito razvijen sluh pa ne voli kada svi pjevaju, a pogotovo ako to nije intonacijski točno. Mi bi ga htjeli negdje upisati da pjeva jer to toliko voli, ali godine su uvijek prepreka".

S nama je priču podjela još jedna mama dječaka od 2,5 godine koji još nije službeno testiran, a njegova mama također nije sklona tome da se dijete etiketira kao darovito. No, već od najranije dobi primjetila je kako je zbog određenih interesa njezin sin jednostavno drugačiji od ostale djece. Još kao beba razvio je specifičnu ljubav prema glazbi. "Uvijek je reagirao na klasičnu glazbu, a posebice na Mozarta i Beethovena. Niti jednu večer nije mogao zaspati, a ni sada, a da mu ja nisam pjevala".

Odmah su se upisali u glazbene radionice za najmlađe gdje je dječak ritmički točno vokalno pratio program. "Ubrzo je naučio i pjevati. Prve riječi je izgovorio kroz pjesmu. Kada je napunio 2 godine vidjeli smo da traži nešto više i strašno je htio svirati violinu. Upisali smo ga u radionice iako smo bili svjesni da je još premali. Izdržao je nekoliko puta i jako je volio svirati, ali nažalost nije imao koncentracije izdržati uvijek cijeli sat, a i nismo htjeli forsirati dijete da vježba svaki dan. A i cijene takvih aktivnosti su visoke za naše prihode. Budući da i mi sami imamo klavir, on često svira i kada je koncentriran zna odsvirati ljestvicu", preporuča mama prva glazbena postignuća svog dječaka dok je još bio praktički beba.

Testiranje djeteta

Idealna dob za utvrđivanje darovitosti putem testova je između 4. i 8. godine. IQ bodovi iznimno nadarene djece opadaju oko 9. godine zbog efekta dosezanja "stropa" na testovima. (Karney, Silverman)

Provode ga psiholozi stručnjaci, a samo testiranje sastoji se od verbalnog i neverbalnog dijela. Radi se o klasificiranim testovima i odraslima zvuče zahtjevno, no u praksi se darovita djeca jako dobro zabavljaju rješavajući ih i shvaćaju to kao igru.

Testiranje se provodi ovisno o tome koje sposobnosti dijete ima natprosječno razvijene (npr. kreativnost, psihomotorne, opće intelektualne sposobnosti), a trebalo bi obuhvatiti širok spektar djetetovih sposobnosti - verbalnih i neverbalnih. Za tu svrhu moguće je koristiti razne upitnike. Primjerice za testiranje inteligencija često se koriste Ravenove progresivne matrice ili WISC, dok su neki od testova za testiranje kreativnosti Torranceov test kreativnosti i Urban-Jellenov test.

ZAGREB

- ◆ Centar za poticanje darovitosti djeteta - Bistrić
  - ◆ Kabinet Korneo
  - ◆ Fora Radionice
- ◆ Inovativan edukacijski centar "Životna škola"
  - ◆ Udruga "Ja to mogu"

KARLOVAC

- ◆ Udruga roditelja potencijalno darovite djece "Mali princ"

UDRUGE I CENTRI ZA POMOĆ DJECI I RODITELJIMA

Darovitost je potreba i vrsta gladi

Izvanvrtićki i izvanškolski sadržaji za darovitu djecu

Do polaska u vrtić, za vrijeme vrtićkog i školskog obrazovanja, roditelji darovitih mališana moraju im pružiti dodatne aktivnosti kako bi zadovoljili njihovu glad za informacijama i novim znanjima i vještinama. U Hrvatskoj ima nekoliko udruga, centara i organizacija koje nude specijalizirane programe.

Najpoznatiji je Centar za poticanje darovitosti djeteta - Bistrić, zatim Udruga roditelja potencijalno darovite djece "Mali princ" iz Karlovca, "Kabinet Korneo", Udruga roditelja školske djece i inovativan edukacijski centar „Životna škola“ i "Fora radionice" iz Zagreba, Udruga roditelja darovite, talentirane i kreativne djece "Lanterna" iz Splita, Društvo roditelja darovite djece Lodur iz Rijeke.

Primjećujete da se roditelji i stručnjaci bolje organiziraju u velikim gradovima, pa je u manjim mjestima odgovornost na odgojiteljima, učiteljima i profesorima da darovite mališane prepoznaju, educiraju njihove roditelje ako je to potrebno i zajedno ih usmjere prema institucijama i organizacijama koje djetetu mogu pomoći da ispuni sav svoj potencijal.

SPLIT

- ◆ Udruga roditelja darovite, talentirane i kreativne djece "Lanterna"

RIJEKA

- ◆ Društvo roditelja darovite djece "Lodur"

SISAK

- ◆ Zaklada Iskra za nadarenu djecu

! NAPOMENA

Razne radionice za darovite organiziraju i vrtići diljem Hrvatske sa stručnim osobljem i programom

U 2013. godini se u 70 dječjih vrtića diljem Hrvatske provode programi za 1204 darovite djece predškolske dobi i sva se djeca sufinanciraju s 300 kuna mjesečno iz sredstava državnog proračuna kao potpora razvoju darovitosti jer je to javna potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju.

Sukladno Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe, za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama osigurava se, uz osnovnu opremu za vrtićke programe i dodatna oprema, didaktička sredstva i druga pomagala prema zahtjevu programa i potrebama djece.

PRAVA DAROVITIH MALIŠANA U VRTIĆIMA

Već u vrtiću bistrićima treba usmjeriti energiju i aktivnosti

Ministarstvo pruža potporu u vidu opreme, smjernica, edukacije stručnjaka

Kao što smo već napomenuli, darovitost djece, obično već do 1. rođendana prvi uočavaju roditelji. Kada dijete krene u vrtić do istog zaključka ubrzo dolaze i odgojiteljice te dječji psiholog (ako ga vrtić ima).

Ukoliko ste roditelj darovitog djeteta koje će uskoro krenuti u vrtić, morate znati da je vrtić dužan darovitosti vašeg djeteta, odnosno vašem bistriću posvetiti pažnju. Darovitost je vrsta potrebe i daroviti mališani su djeca s posebnim potrebama.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je u Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe (NN, br. 63/08. I 90/10.), definiralo smjernice za vrtiće kako postupati u situacijama kada se u grupi nađe maleni bistrić. Kao osnovnu metodu učenja preporuča igru, ali i usmjeravanje djetetovih aktivnosti, istraživanje s ciljem usmjeravanja energije djeteta na nešto pozitivno i za njega korisno.

Isto tako, svjesni važnosti ranog otkrivanja i prepoznavanja darovite djece te ranog poticanja njihova razvoja, za darovitu djecu u predškolskom odgoju i naobrazbi ustrojen je cjelovit sustav pružanja potpore njihovu razvoju.

Sustav te potpore sastoji se od:

- postupaka otkrivanja (a prema potrebi i utvrđivanja) darovitosti
- programa potpore razvoju darovitosti
- početnog sustavnog praćenja napredovanja djeteta koje bi se nastavljalo tijekom daljeg školovanja.

U postupku otkrivanja darovitosti sudjeluju odgojitelji i djetetovi roditelji te stručni suradnici u predškolskim ustanovama, a postupak utvrđivanja darovitosti provode psiholog (identifikacija sposobnosti) i pedagog (utvrđivanje obrazovnih dostignuća). Cilj je tog postupka ustanoviti posebne potrebe darovite djece u odgoju i naobrazbi kako bi ih se moglo uspješno zadovoljiti.

Za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama osigurava se, uz osnovnu opremu za vrtićke programe i dodatna oprema, didaktička sredstva i druga pomagala prema zahtjevu programa i potrebama djece. Dječji vrtići mogu organizirati dodatne programe poput učenja stranog jezika, glazbene, dramske i plesne radionice kao i sportske programe.

102

suglasnosti dalo je
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i sporta
na programe rada s
darovitom djecom
predškolskog uzrasta
u vrtićima od 1997.
godine

70

vrtića u RH provodi u
2013. godini provodi
programe rada s
darovitom djecom

1204

mališana predškolske
dobi okarakterizirano
je kao darovito
(najnoviji podaci
Ministarstva)

300

kuna mjesečno za
svako darovito dijete
izdvaja se iz državnog
proračuna za
sufinanciranje
programa u vrtićima

2319

učenika
osnovnoškolske dobi
je darovito (najnoviji
podaci Ministarstva)

0,69

posto osnovnoškolaca
su darovita djeca

PRAVA DAROVITIH UČENIKA U ŠKOLAMA

Škole su obvezne identificirati darovite učenike

Polaskom u osnovnu školu, a potom i u srednju, vaš maleni genijalac također ima pravo na sustavno praćenje i pomoć kako bi razvio sve svoje potencijale.

Tretman darovitih osnovnoškolaca, odnosno način odgoja i obrazovanja te postupanje prema darovitim od strane školskog tima, ali i Ministarstva propisuju dva dokumenta: Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja i Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja.

U njima stoji da su škole obvezne tijekom godine identificirati darovite učenike, raditi s njima po posebne programi, pratiti njihov napredak i o tome sastaviti izvješće na temelju prosudbe školskog stručnog tima.

Kako navode iz Ministarstva, u svim se županijama Republike Hrvatske provode programi za darovite učenike na dodatnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima, a neki gradovi i županije financiraju i posebne programe za darovite učenike.

Učenici se uključuju u razne školske i izvanškolske programe, razna nacionalna i međunarodna natjecanja, olimpijade, a omogućena im je i dodatna oprema i literatura. Sve navedeno sufinancira Ministarstvo u

Uskoro i Pravilnik o obrazovanju darovitih učenika

Budući da je u tijeku izrada Pravilnika o obrazovanju darovitih učenika, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta smatra da će se njegovim donošenjem omogućiti još bolji uvjeti za rad s darovitim učenicima i učenicama te da će svako dijete, koje će biti identificirano kao darovito imati mogućnosti razvijati svoje interese, znanje i sposobnosti sukladno svojim potrebama.

Također, prema novoj Odluci o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u srednje škole u školskoj godini 2013./2014., kandidati koji su postigli prvo mjesto na državnim natjecanjima u znanju po prvi puta ostvaruju pravo na izravan upis u srednje škole dok kandidati koji su osvojili drugo i treće mjesto ostvaruju pravo na dodatne bodove.

Ističemo da se nadograđuje i baza eMatice te da će Ministarstvo u navedenoj bazi podataka voditi i one o učenicima kojima je identificirana darovitost.

”

Zaista je malo potrebno da darovita djevojčica u mom razredu bude

ispunjena. Naime, obožava povijest i geografiju, zna sve geološke ere kao i njihova trajanja napamet već od pete godine, pa su stoga za nju u 1. razredu prilagodili raspored, tako da je mogla pohađati nastavu povijesti i bila je oduševljena, posebno civilizacijom Inka.

Sanja Minarik, učiteljica darovite djevojčice

DOBAR PRIMJER RADA S DAROVITIM UČENICIMA

Daroviti učenici veliki su izazov učiteljima

Primjer Osnovne škole Frana Galovića iz Zagreba

Kako su sva djeca posebna u odrastanju, saznanjima i potrazi za informacijama, a neka još posebnija od drugih, u njihovom odrastanju bitnu ulogu imaju učitelji, profesori, odgojitelji. Odgovore kako je raditi i biti učitelj darovitoj djeci dobili smo od **učiteljice razredne nastave u OŠ Frana Galovića u Zagrebu, Sanje Minarik**. U navedenoj se školi već više godina radi s darovitom djecom u sklopu **izvannastavne aktivnosti Galović – Sveznadar** i škola je izvstan primjer sustavne brige za one koji su drugačiji i trebaju našu pažnju.

"Želim istaknuti kako je od iznimne važnosti za darovitu djecu rano ih identificirati i raditi s njima individualizirano, individualno, čak i mentorski. U protivnom, sve ono divno, kreativno, neobično i poticajno što nam ta djeca mogu ponuditi - jednostavno nestane. Da ne spominjem kako ih dosada u školi, nastavni sadržaji koji su za njih nedovoljno zahtjevni mogu dovesti do problematičnih situacija: sukoba, nediscipline, depresije, popuštanja u ocjenama, nezainteresiranosti i propadanja njihovih potencijala", kaže Sanja Minarik koja radi s darovitom djevojčicom L.

Dolazak djevojčice u prvi razred potaknuo je učiteljicu Sanju da se dodatno educira, u čemu joj je uvelike pomogla udruga "Bistrić". Navodi kako je zaista malo potrebno da djevojčica bude ispunjena. Naime, obožava povijest i geografiju, zna sve geološke ere kao i njihova trajanja napamet već od pete godine, pa su stoga za nju u 1. razredu prilagodili raspored, tako da je mogla pohađati nastavu povijesti i bila je oduševljena civilizacijom Inka.

Dok su njeni vršnjaci učili zbrajati do 10, ona bi uzela udžbenike za 2. razred i sama proučavala tablicu množenja. Djevojčica L. je trenutačno u trećem razredu i s obzirom da sadržaji zadani za tu dob ne zadovoljavaju njezinu znatiželju ili potrebe, ona proučava glagoljicu kako bi svako malo priredila neko zanimljivo predavanje, ali i zadatke za ostatak razreda.

Ovo je izdvojen slučaj izrazito pozitivnog i individualnog rada s darovitom djecom u hrvatskim školama. Puno toga ovisi o nastavniku, kojem daroviti mališan predstavlja veliki izazov. Ne samo u individualnom radu zbog kojeg se nastavnik treba dodatno educirati, već i da stvori razrednu dinamiku u kojoj se drugačiji neće osjećati izdvojeno, nepoštovano ili etiketirano.

OBITELJSKO OKRUŽENJE I OČEKIVANJA

Pametna je i zato mora nešto postići!

Kako obiteljska atmosfera i karakter djeteta utječu na ispunjenje potencijala?

Povijest bilježi mnoge iznadprosječno bistre, talentirane i darovite pojedince koji su napravili velika postignuća. No, postoje i situacije kada se dijete rano okarakterizira kao darovito, od njega se puno očekuje, postavljaju mu se visoki ciljevi koje u konačnici daroviti pojedinac ne uspije ostvariti. Zašto se to događa?

Neka istraživanja pokazala su da za veliki uspjeh u životu, nadarena djeca trebaju koncentraciju, naporan rad, motivaciju, ali u kombinaciji sa **stabilnom obitelji i domom**.

Jedno takvo istraživanje provela je Joan Freeman, članica Britanskog psihologijskog udruženja, koja je pratila darovite mališane od djetinjstva do odrasle dobi.

Otkrila je da roditelji darovite djece često imaju velika očekivanja i pokazuju nerazumijevanje prema

"čudnom ponašanju" i "osjećaju da nisu sretni" kod svoje djece. Upravo to su bili neki od glavnih razloga neuspjeha i neispunjavanja potpunog potencijala kod onih koji su kao mali "puno obećavali".

Osim obiteljske atmosfere, podrške i razumijevanja roditelja i obrazovnog sustava, ispunjenje svih potencijala darovitog djeteta uvelike ovisi i o **osobinama ličnosti djeteta**. Osobine ličnosti obično se opisuju kao "katalizatori" o kojima ovisi hoće li se kombinacija nadprosječnih sposobnosti uspjeti i iskazati.

Psiholozi izdvajaju sljedeća obilježja ličnosti bitna za ostvarenje potencijalne darovitosti:

1. Otvorenost prema novim iskustvima, odnosno radoznalost, znatiželja, kao i motivacija, odnosno potreba za postignućem i ostvarenjem vlastitih sposobnosti.
2. Pozitivna slika o sebi, odnosno visoko samopoštovanje, prihvaćanje sebe, samosvjest o vlastitim mogućnostima i potencijalima.
3. Autonomija, odnosno sposobnost da se zalažu za svoje ideje i ciljeve, da se ne priklanjaju većini i ne prilagođavaju kriterijima okoline, da mogu biti sami obzirom da ih rad na predmetu njihova interesa često odvlači od društvenih aktivnosti.
4. Otpornost na stres. Važno je da se znaju snositi s emocijama (negativnim i pozitivnim).

Prihvaćanje samog sebe

Upravo uz osobine ličnosti vezani su problemi koje darovita djeca ponekad imaju u prihvaćanju samih sebe i emocijama koje su često u sukobu s njihovim mislima i željama.

Naime, daroviti pojedinci uz to što su energični, zahtjevni, usmjereni prema cilju, radoznali, izdržljivi, probitačni, glasni, vrlo često su i duboko samokritični. U svemu što rade ispoljavaju svoju sklonost perfekcionizmu, postavljaju si visoke ciljeve, pa ako sve nije savršeno ili onako kako su zamislili, nadareni klinici vrlo često su pod stresom, frustrirani i duboko

nezadovoljni. Neka istraživanja su pokazala da daroviti učenici u puno manjoj mjeri od prosječno uspješnih vršnjaka uspjeh i neuspjeh pripisuju vanjskim činiteljima. Skloniji su odgovornost za "neuspjeh" svaljivati na sebe i gurati se preko granica izdržljivosti. Želju za postignućem često prati i strah i anksioznost da se ono neće dogoditi.

Nadalje, kao što smo već spomenuli, nadareni mališani često su vrlo osjetljivi na pravdu i pravednost te probleme i osjećaje drugih (imaju iznimno razvijenu empatiju). Nerijetko promišljaju o velikim svjetskim problemima kao što su glad, ekološko zagađenje, crpljenje zemljinih resursa, epidemije i slično. Negativne emocije i zabrinutost mogu vrlo duboko i ozbiljno proživljavati te ih ponekad teže kanaliziraju i ispoljavaju na "zdrav" način.

“Teško je u dječjem tijelu imati inteligenciju odrasloga i emocije djeteta.” (Hollingworth, 1975.)

Mnogi daroviti pojedinci vrlo su intuitivni. Drugim riječima, brzo će osjetiti da li ih neka okolina prihvaća, podržava i potiče da razviju svoje kvalitete. Ovisno o tome, teško će proživljavati negativne osjećaje neprihvaćanja, odbačenosti, etiketiranja,

izloacije bilo koje vrste. Kako su po prirodi skloni maštanju i rano prepoznaju da su drugačiji od drugih, daroviti mališani mogli bi se povlačiti u sebe, svoj vlastiti svijet što u konačnici može dovesti do odbijanja suradnje s nadređenima i vršnjacima u realnom svijetu.

Ukratko, socioemocionalni razvoj darovitih često je u velikom nesrazmjeru s obzirom na njihov intelektualni razvoj i kapacitete zbog čega je osobito važno da se potiče upravo socioemocionalni aspekt razvoja što od strane roditelja, što od strane zajednice, odnosno vrtića ili škole.

NERAZUMIJEVANJE OD STRANE VRŠNJAKA

Poteškoće u socijalizaciji

Darovito dijete ima potrebu za druženjem s vršnjacima iste kronološke dobi. Osim na onom području na kojem pokazuju nadarenost, oni su po svemu slični svojim vršnjacima i imaju potrebu da ih oni prihvaćaju.

Darovito dijete blagoslovljeno je time što je intelektualno napredno u odnosu na vršnjake. Njegova intelektualna nezasitnost, neobično pamćenje, brzina, raznolikost interesa, znatiželja, bogati vokabular i elokventnost, nestrpljivost, fleksibilnost, originalne ideje i rješenja, ocjenjivački pristup prema sebi i drugima vrlo brzo izlaze na vidjelo u učionici. Daroviti su glasni, u stalnoj potrazi za izazovima i zadacima, ponekad dosadni i nametljivi u želji za raznim pa i minimalnim postignućima, ponekad su hiperaktivni (posebno ako se dosađuju na satu).

Čak i kada svoje kvalitete i vlastitu superiornost ne ističu namjerno i radi privlačenja pažnje, daroviti ubrzo dođu na pik većine. Druga djeca mogu darovite smatrati mudrijašima, napornima, ulizicama, razmetljivcima, hvalisavcima, previše dominantnima, nepristojnima. Često vršnjaci darovitog učenika smatraju povlaštenom elitom, umišljenim, prekritičnim, osobom koja previše traži i čini preveliki pritisak. Ponekad će daroviti biti odbačeni jednostavno zato jer se "ne znaju igrati", jer ne "shvaćaju fore" ili zato jer su "bezveznjaci i štreberi".

S druge strane, i daroviti ponekad odbijaju manje sposobne vršnjake, naporno im je raditi u timskom radu s onima koji rade sporo, loše ili išta manje od savršenog. Ponekad ih vrijeđa i frustrira što drugi ne priznaju originalnost ili genijalnost njihovih ideja i znaju biti netolerantni prema glupostima i neozbiljnostima vršnjaka.

Ukratko, darovita djeca često osjećaju unutarnji sukob između svoje potrebe za uspjehom i potrebe da pripadaju društvu "manje uspješnih" (vršnjaka), koji nije lako svladati. Neki nikada u vršnjacima ne pronađu ravnopravne prijatelje te su skloniji društvu starijih i/ili odraslih ili pak sličnih sebi.

Druge će ta nemogućnost da se uklope duboko povrjeđivati na više razina. Kao i svako drugo dijete i daroviti mališani naročito su osjetljivi i na najmanje uvrede te šale lako primaju k srcu. Neprihvatanje i zadirkivanje od strane vršnjaka uzrokuju emocionalne teškoće darovitih koje se mogu očitovati kao potištenost, osjećaj nevoljenosti, delikvencija, nediscipliniranost, burne emocionalne reakcije, osamljenost, nedostatak prijatelja.

I na kraju...

Pomozite im da samopouzdanje osjete duboko u sebi

- ◆ Pokažite djetetu da su vam važna njegova uvjerenja, osjećaji i postupci
- ◆ Pomognite djetetu otkriti, izraziti i prihvatiti pozitivne i negativne osjećaje
- ◆ Pomognite djetetu u socijalizaciji
- ◆ Informirajte se i potražite pomoć stručnjaka
- ◆ Pokažite djetetu da ga cijenite kao cjelinu, a ne samo njegove sposobnosti i postignuća
- ◆ Pokažite mu da cijenite njegove jedinstvene kvalitete
- ◆ Odvojite vrijeme koje ćete posvetiti samo djetetu
- ◆ Ohrabrite i pružajte podršku i kod pokušaja, a ne samo kod uspjeha
- ◆ Budite iskreni o svojim osjećajima, nadama i željama
- ◆ Ne zaboravite da je vaše iznaprošječno darovito dijete ipak samo dijete i da mu treba puno nježnosti, zagrljaja i poljubaca

Korisni linkovi

(prema preporuci mame Željke)

Međunarodno vijeće za darovitu i talentiranu djecu

<http://www.world-gifted.org>

Korisne informacije o darovitoj djeci

http://www.potentialplusuk.org/parents.php?webid=235#.UP5gvV_3sXd

http://childdevelopmentinfo.com/learning/gifted_children.shtml

MENSA Hrvatska

<http://ntc.mensa.hr>

Sažeti odgovori i informacije na pitanja o darovitima, ideje za rad i preporuke

<http://www.brainy-child.com/expert/giftedness-section.shtml>

<http://giftedkids.about.com>

Računalne igrice:

<http://www.nasa.gov/audience/forkids/home/index.html>

<http://gcompris.net/-en>

<http://www.sciencekids.co.nz/gamesactivities.html>

<http://pbskids.org/games/science.html>

Knjige i literatura

- ♦ Ranko Rajović: IQ deteta - briga roditelja
- ♦ Knjige Uroša Petrovića: Zagonetne priče
- ♦ Studija Socijalizacija darovite djece, knjiga br. 15. u biblioteci Istraživačke studije nakladnika Redak iz Splita, autorice Anči Leburčić, Maja Ljubetić i Tea Radić
- ♦ Jasna Cvetković Lay, Ana Sekulić Majurec: Darovito je, što ću s njim?
- ♦ Jasna Cvetković Lay: Darovito je, što ću sa sobom?
- ♦ Jasna Cvetković Lay: Ja hoću i mogu više - Priručnik za odgoj darovite djece (3-8 godina)
- ♦ Jasna Cvetković Lay: Kad bi se njih pitalo
- ♦ James T. Webb: Pogrešne i dvojne dijagnoze darovite djece i odraslih
- ♦ Sally Yahnke Walker: Darovita djeca - vodič za roditelje i odgajatelje
- ♦ Ellen Winner: Darovita djeca - mitovi i stvarnost

Izvori

nadarenost.net

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Osobine darovite djece, Ana Jurasić, seminarski rad, 2011.

Zahvaljujemo se na pomoći i informacijama:

Željki Babić

Sanji Minarik

Tihani Kunak Koršić

Centru Proventus